

Over Handgranaten- en Stormscholen tijdens de mobilisatie,

DOOR

H. P. PIEPER,

Kapitein der Infanterie N. I. L.

Toen in den loopgravenstrijd het gevecht van man tegen man weer geheel op den voorgrond trad, had dit tot natuurlijk gevolg het hernieuwde gebruik van vele verouderde wapens, die eerst in hun ouden vorm werden toegepast doch, dank zij de zoo hoogstaande techniek, meer en meer verbeterd en eindelijk bijna tot volmaaktheid werden gebracht. Hieronder behoorden behalve bommen- granaat-, en mijnwerpers ook de handgranaten en waar dit een klein wapen was, steeds (om en bij den man en wel bij elken man) binnen het bereik van allen (zoowel infanterist, artillerist, cavalerist als genist) was zulks oorzaak dat een ieder zijn krachten erop beproefde het te verbeteren, te veranderen, aan te passen aan nieuwe gestelde eischen enz. waardoor een groote verscheidenheid van modellen ontstond. Toch kan de groote massa verdeeld worden in 2 groepen en wel: de schok- en de tijdhandgranaat. De eerste komt tot explosie bij het raken van een doel, de andere nadat een lont die gedurende een bepaalden tijd heeft gebrand de lading tot ontsteking brengt. Bij deze laatste maakte men weer onderscheid tusschen granaten, die eerst werden ontstoken en daarna weggeworpen en andere waarbij de ontsteking eerst plaats heeft door het wegwerpen zelf.

Wat het gebruik betreft, werden de handgranaten verdeeld in offensieve en defensieve granaten. In geen enkel land werd dit verschil echter nauwkeurig omlijnd. Ook naar den aard der uitwerking werden 2 groepen onderscheiden n.l. die, waarbij scherfwerking op den voorgrond trad en die, waarbij de nadruk werd gelegd op de dodelijke werking van de groote massa explosieve stof.

Gaan we bij de verschillende landen na welke types werden gebruikt dan vinden we in:

Engeland: eerst de Yale Schokgranaat, daarna zeer spoedig de citronades en andere tijdgranaten, die door 't wegwerpen tot ontsteking komen en de schokgranaat geheel verdringen.

Frankrijk: een tijdgranaat, die eerst tot ontsteking werd gebracht en daarna weggeworpen en waarbij scherfwerking op den voorgrond staat.

Duitschland: een granaat waarbij de werking van de explosiestof de hoofdzak is en scherfwerking geheel wordt vermeden. De steelgranaat heeft dan ook een zeer dunne wand, en bevat veel explosiestof; de werking is hevig, doch gelocaliseerd binnen enkele Meters. Voorts de eigranaat een zeer klein projectiel, gevuld met buskruit en aluminium met slechts geringe scherfwerking.

Oostenrijk: dezelfde handgranaten als in Duitschland; doch aan het einde van den oorlog werd weer overgegaan tot de schokgranaat met korten steel.

Het voordeel van de schok- boven de tijdgranaat is hoofdzakelijk hierin gelegen, dat bij de schokgranaat het getroffen doel werkelijk de geheele explosie ontvangt terwijl men bij de tijdgranaat steeds onzeker is dat het doel, hoewel het geraakt wordt, ook werkelijk binnen de explosie ligt, immers, indien de ontsteking te lang duurt, bestaat de kans, dat het projectiel reeds aan het doel voorbij is.

In Nederland werd het groote nut ingezien van de handgranaat en de noodzakelijkheid om den manschappen het gebruik ervan te leeren. Als projectiel werd genomen de schokhandgranaat in vorm en werking overeenkomende met de Engelsche Yale granaat. Het projectiel bestond uit schokbuis, lichaam en staart. Deze laatste diende om het neerkomen op den schokbuis te verzekeren. Het gewicht van 1 KG. was echter te groot, de vorm te onhandig en de scherfwerking te hevig (ongeveer 200 M. straal). Aangezien geen gelegenheid bestond andere projectielen te maken en de handgranaten zeer goed voldeden bij het verdedigend gevecht werd toch de soldaat met dit projectiel geoefend. In Juni 1916 werden op de Kemperheide bij Arnhem een aantal officieren en onderofficieren opgeleid in het technisch gebruik van de schokgranaat; uit hen werden de commandanten en instructeurs gekozen voor de acht op te richten handgranatenscholen n.l. te Waalsdorp, Laren, Vlissingen, Bergen op Zoom, Goirle (Tilburg), Harskamp, Kemperheide en later ook te Assen.

Elke school bestond uit een loopgraafje van ongeveer 15 M. lengte, waarachter de niet-werpers zich dekten, een klein onderkomen voor den werper benevens enkele doelloopgraafjes op verschillende afstanden. Het personeel bestond uit een officier-ct, een officier- en 4 onderofficieren-instructeurs benevens een onderofficier en een paar man voor onderhoud van het materieel. Oorspronkelijk werd slechts een tiental manschappen per compagnie infanterie opgeleid in het technisch werpen van scherpe schokhandgranaten.

De voortdurende loopgravenstrijd bewees echter niet alleen het groote nut van de handgranaat voor de infanterie bij den aanval, bij de verdediging, bij het zuiveren van loopgraven, van onderkomens, het nemen van mitrailleursstellingen enz maar tevens voor de cavalerie bij het gevecht te voet, de artillerie voor de onmiddellijke verdediging der stukken en vooral bij de genie bij het opruimen van ijzerdraad-

versperringen. Het bleek dan ook noodzakelijk, dat behalve de specialisten, alle manschappen het gebruik van handgranaten moesten leeren. Want al moge het oogenschijnlijk zeer gemakkelijk lijken, toch is het beslist noodig dat het werpen systematisch worde aangeleerd opdat de man niet alleen z u i v e r leert werpen, doch tevens door drongen wordt van de kracht die van de handgranaat als wapen uitgaat. En even noodig als het is, dat een man met zijn geweer met scherp leert schieten, even noodzakelijk is het, dat hij werpt met scherpe handgranaten opdat hij wete wat hij met het wapen kan doen en welke uitwerking hij ervan kan verwachten.

Waar dit alles ook hier te lande werd ingezien, werd niet meer volstaan met de opleiding van 10 manschappen per compagnie, maar werden de handgranatenscholen permanent verklaard en ontvingen een tweede, derde enz. tiental aan die scholen hunne opleiding. Ook de andere wapens werden niet vergeten, zoodat ten slotte het geheele Nederlandsche leger geleidelijk geoefend werd in het werpen met handgranaten.

Intusschen werd aan de scholen de leerstof meer en meer uitgebreid en aangepast aan de lessen, die de oorlog met zich bracht.

Gebleken was, dat de handgranaten niet in voldoende mate konden worden aangemaakt en aangevoerd naar de voorste linies. Als vanzelf ontstond een drang om de granaten in de loopgraven zelf aan te maken van de daar aanwezige materialen. Men gebruikte oude conservenblikjes, gevuld met ijzerafval en schroot. De lading bestond uit dynamiet, trotyl, enz. terwijl als ontstekingsmiddel luciferskoppen, een strijklankje en bickford vuurkoord dienst deden. Dit waren de z.g. springbussen, naar hun wezen tijdgranaten waarbij de lengte van het stukje bickford vuurkoord den brandtijd aangaf en de ontsteking plaats had doordat met het strijklankje langs de luciferskoppen werd gestreken, die op hun beurt het vuurkoord deden ontbranden.

Uit den aard der zaak was dit zeer primitief en echt oorlogswerk: goedkoop, doch zeer onbetrouwbaar, maar . . . veel gebruikt. Ditzelfde materiaal werd nu aan de handgranatenscholen verstrekt en ook daar werden de manschappen onderwezen in den aanmaak en het gebruik. Aangezien dit echter op den duur te gevaarlijk bleek, werden de springbussen spoedig uitsluitend door Geniepersoneel aangemaakt, waardoor een meer gelijkvormig projectiel ontstond. Toch was de werking, die afhing van de samenstelling en lengte van een stukje Bickford vuurkoord, niet genoeg betrouwbaar, zoodat de oefeningen met springbussen aan de scholen werden gestaakt.

Toen werd aan de Hembrug een nieuwe tijdgranaat uitgevonden (dooshandgranaat), die geheel in de fabriek werd samengesteld en volkomen betrouwbaar bleek. Deze berustte op het beginsel, dat door het wegwerpen, een hefboompje eerst door een vinger omlaag gedrukt, terugsprong met de punt in een slaghoedje, dit ontstak, daardoor een sasring deed branden, die de verbranding overbracht op een slagkwik-

pijpje en daarna de trotyl tot explosie bracht. Deze granaat, nauwkeurig afgewerkt in de fabriek, verdiende verre de voorkeur boven de springbussen en bleek na enkele wijzigingen ook in de practijk geheel betrouwbaar.

De oefeningen aan de handgranatenscholen hadden langzamerhand een geheel ander karakter gekregen en waren gebaseerd niet alleen op de technische maar ook op de tactische opleiding der manschappen. Oorspronkelijk duurde de opleiding slechts 2 dagen doch al spoedig werd zij uitgebreid tot 3 dagen, heen en terugmarsch inbegrepen. Bij de zuiver technische opleiding werd den man geleerd op verschillende manieren te werpen. Voor de schokgranaat was dit noodig om deze goed tot haar recht te doen komen. Door het maken van een grooten boog, hield de staart de granaat in de goede richting en was het neerkomen op de schokbuis verzekerd, hetgeen niet altijd het geval was bij een kleine, weinig krachtigen worp. Vandaar dat geleerd werd om óver hooge schijven te werpen. Na de invoering van doos- en eigranaat werd de manier van werpen meer overgelaten aan den natuurlijke aanleg van den man. Daardoor ging minder tijd verloren met het aanleeren van systematisch werpen en werd de hoofdzaak: het treffen van de doelen. Nadat dit den man in de verschillende houdingen en vanuit verschillende loopgraven was geleerd, wierp hij met de z.g. „half scherpe” granaat. Deze is geheel gelijk aan de scherpe granaat met dit onderscheid dat de lading niet bestond uit trotyl met een slagkwikpijpje, doch uit ongeveer 10 Gram buskruit No. 2. Bij het neerkomen werkte de schokbuis, het kruit werd ontstoken en dreef met luiden knal de houten stop met staart uit het granaatlichaam. Hierna werden de gezamenlijke oefeningen gehouden en verschillende nabootsing gemaakt van den loopgravenstrijd. Wanneer de man dan volkomen vertrouwd was geraakt met de handgranaat, werd den 3^{den} dag overgegaan tot het werpen met scherp. De eerste worp had plaats onder onmiddellijk toezicht van een onderwijzer, doch daarna werd de man geheel vrij gelaten en wierp hij soms geheel alleen, soms met enkele andere soldaten te zamen, waardoor zij niet alleen elkaar controleerden maar bovenal het gevoel hadden geheel afhankelijk te zijn van eigen kennen en eigen inzicht. Dit werd den manschappen reeds bij den aanvang van elken cursus medegedeeld, waardoor zij eigen verantwoordelijkheid gevoelden en een extra prikkel kregen zich geheel aan de oefeningen te wijden. Deze wijze van opleiding bleek een succes te zijn aan alle handgranatenscholen en veranderde den oorspronkelijken, nog vaak gekoesterden, angst voor de handgranaten in een enthousiasme om zoo veel en zoo goed mogelijk te werpen. Dan werd tot slot een volledige verdediging van een deel van een loopgravenstelsel nagebootst. Loopgraafwachten en posten werden ingedeeld, enkele afdeelingen rustten in de onderkomens en in de 3e lijn.

Bij het melden van een aanval, voorgesteld door schijven, werd deze tegengehouden door de loopgraafwachten met geweevuur, bij 't door-

zetten rukten ondersteuningstroepen op met handgranaten, de aanval werd afgeslagen en een tegenaanval volgde enz., waardoor de manschappen niet alleen hun granaten goed leerden gebruiken zonder dat een onderwijzer hielp, maar waarbij zij tevens een inzicht kregen van hetgeen zij samen konden presteeren.

De genoemde handgranatenscholen werkten winter en zomer door aan de opleiding.

Toen Schrijver dezes in de gelegenheid was gesteld de opleiding in het handgranaatwerpen bij een depotbataljon van het Duitsche Leger te volgen, bleek, dat aan den rekrut reeds direct bij de eerste oefeningen ook de beginselen van het handgranaatwerpen werden geleerd. Nadruk werd gelegd op het zuiver raken van het doel. Op een algemeene handgranatenschool werd onder de eigen officieren met de compagnie met scherp geworpen, doch zeer elementair. De tactische opleiding had plaats op speciale scholen direct achter het front. Aan alle soldaten, zonder uitzondering, werd het werpen geleerd, terwijl de stormtroepen nog weer een extra opleiding kregen, waarbij de oorlog dikwijls zóó natuurlijk werd nagebootst, dat verwondingen in de eigen troepen geen zeldzaamheden waren. Die stormtroepen waren ingesteld omdat het onmogelijk bleek van elken man het alleruiterste te vergen en omdat niet van elken soldaat geëischt kon worden, dat hij geheel vertrouwd was met alle hulpmiddelen van den modernen oorlog.

Toen ook in ons leger besloten was stormtroepen te vormen, werd op Waalsdorp een Centrale Opleidingsschool ingericht. Een groot dubbel loopgravenstelsel, waarin zooveel mogelijk alle bijzonderheden waren toegepast, werd aangelegd in het duinterrein. Aan deze school was al het materieel vertegenwoordigd waarover ons leger kon beschikken, benevens Duitsche granaat- en mijnwerpers met bijbehorende munitie.

Het lag in de bedoeling nog 6 à 8 stormscholen in te richten, de officieren instructeurs zouden worden opgeleid aan de Centrale Stormschool, zoodat in het geheele leger eenheid van opleiding zou zijn.

Op 30 Juli 1918 begon de eerste opleiding van een twaalfstal officieren aan de Centrale Stormschool. Hier had eerst plaats de individueele opleiding noodig voor den stormman, daarna de opleiding van den eigenlijken stormtroep. Bepaalde de eerste zich hoofdzakelijk tot de fysieke en moreele opvoeding van het individu, de opleiding van den stormtroep had ten doel het beleid van aanvoerder zoowel als enkeling tot den hoogsten graad op te voeren.

Naast deze opleiding stond de technische. De moderne oorlog had niet alleen veel nieuwe machines te voorschijn geroepen, doch eischte tevens, dat een ieder die zou kunnen bedienen. Waar de technische opleiding van den infanterist zich vroeger bepaalde tot het geweer, moet nu ieder soldaat in staat zijn de werking van handgranaten te kennen, geen artillerist staat hem bij om de mijnwerpers te gebruiken, de granaatwerpers, de vlamspuiten enz. en een volgend moment

zal hij geroepen worden een mitrailleur te bedienen of een bommenwerper. Daarom is het zoo noodzakelijk geworden het individu zelfstandig op te leiden opdat hij in tijden van gevaar met al die hulpmiddelen weet om te gaan.

Dit nu was het werk van de Stormscholen; de man werd technisch opgeleid in het gebruik der moderne oorlogsmiddelen. Daarna kwam de tactische toepassing van die middelen. In het loopgravenstelsel werden verschillende oorlogsmomenten nagebootst, waarbij het genoemde materieel in werking werd gebracht, als:

het zuiveren van loopgraven,

het vernielen van ijzerdraadversperringen en het aanleggen er van in veroverd terrein,

het besluipen en nemen van kleine steunpunten, van mitrailleunesten en verder het inzetten van den aanval die doorgezet werd door de volgende infanterietroepen.

Aangezien al deze opdrachten voor de stormtroepen hoofdzakelijk 's nachts plaats vonden, werden aan de Centrale Stormschool vele nachtoefeningen gehouden, waarbij zoo zuiver mogelijk de werkelijkheid werd nagebootst en steeds zoeklichten en lichtseinen aanwezig waren om elke handeling van den vijand bij ontdekking onmiddellijk te melden. Zoodoende kon worden verkregen dat een ieder, die met vrucht een stormopleiding had gevolgd, werkelijk klaar was voor het gevecht.

Door het intreden van den wapenstilstand kon het oorspronkelijk plan van oprichting van groepsstormscholen niet tot uitvoering komen.

In de vredesorganisatie zullen de stormscholen echter blijven bestaan. Aan deze scholen zal dan alleen datgene worden onderwezen, wat bij den troep niet direct kan plaats vinden, als het werpen met scherpe handgranaten en voorts de opleiding tot stormmannen.